

ARKEOLOGISK UTREDNING 2019

Ola Kadefors

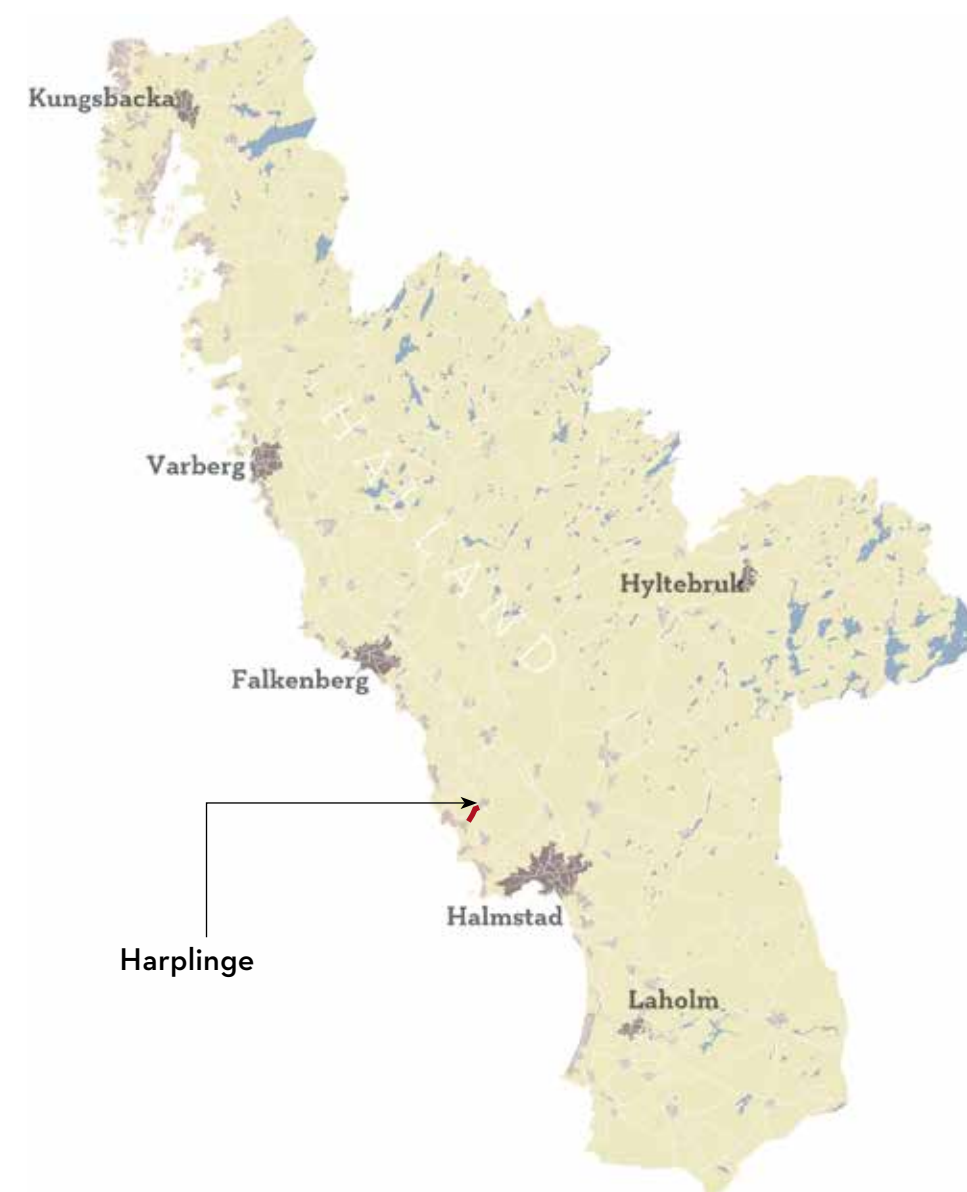
UTREDNING INFÖR GC-VÄG UTMED VÄG 613 MELLAN KUSTVÄGEN OCH HARPLINGE SAMHÄLLE

Halland, Halmstad kommun, Harplinge socken,
Skee 1:2, Lilla Skee 2:2, Kulla 1:1, Harplinge 5:4, 5:6, 8:2

RAPPORT KULTURMILJÖ HALLAND 2020:34

STIFTELSEN HALLANDS LÄNSMUSEER

Stiftelsen Hallands Läns museer, Kulturmiljö Halland

Uppdragsverksamheten, Halmstad 2020

Arkeologisk utredning 2019

Bild framsida: Södra delen av utredningsområdet innan schaktning. Mot NO.

Foto: Ola Kadefors. (Fotonr. 2020-23-1).

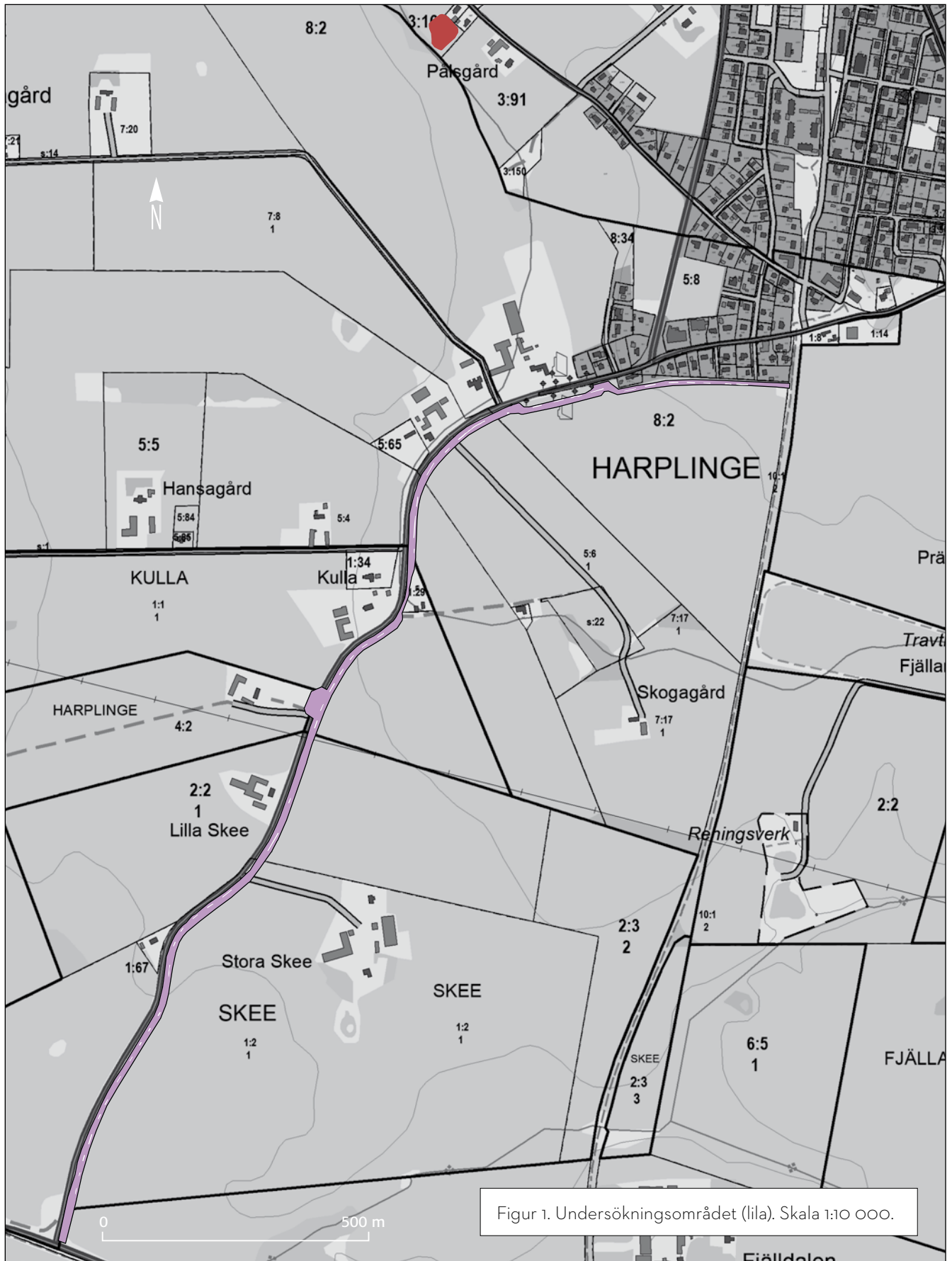
Grafisk form och layout: Anders Andersson.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet.

Ärende nr ms2006/02316.

INNEHÅLL

Sammanfattning	5
Topografi och fornlämningsmiljö	5
Syfte och metod	7
Södra delen av utredningsområdet	7
Norra delen av utredningsområdet	7
Referenser	13
Sammanfattning och slutsats	13
Tekniska och administrativa uppgifter	14
Rapporter från Kulturmiljö Halland 2020	16

SAMMANFATTNING

Kulturmiljö Halland utförde mellan datumen fredagen den 8 november och tisdagen den 12 november en arkeologisk utredning av en planerad GC-väg mellan Harplinge och Sandslätt (väg 613), där GC-vägen skall knyta an till befintlig GC-väg utmed Hallands kustväg (väg 610). Schakten drogs på den östra sidan av väg 613, från kustvägen fram till befintlig GC-väg i Harplinge samhälle, en sträcka på drygt 2,2 km. Den totala mängden schakt som drog utmed sträckningen uppgick till ca 740 meter fördelat på 44 schakt med en sammanlagd frilagd yta på 1055 m². Utredningen utfördes under förhållandevis dåliga förhållanden då det var såväl stark vind som rikligt med regn. Därtill gjorde det mulna vädret tillsammans med att utredningen utfördes i november att sikten blev dålig då det helt enkelt var ganska mörkt. Utredningen resulterade i att fyra nya fornlämningar upptäcktes i den planerade vägsträckningen.

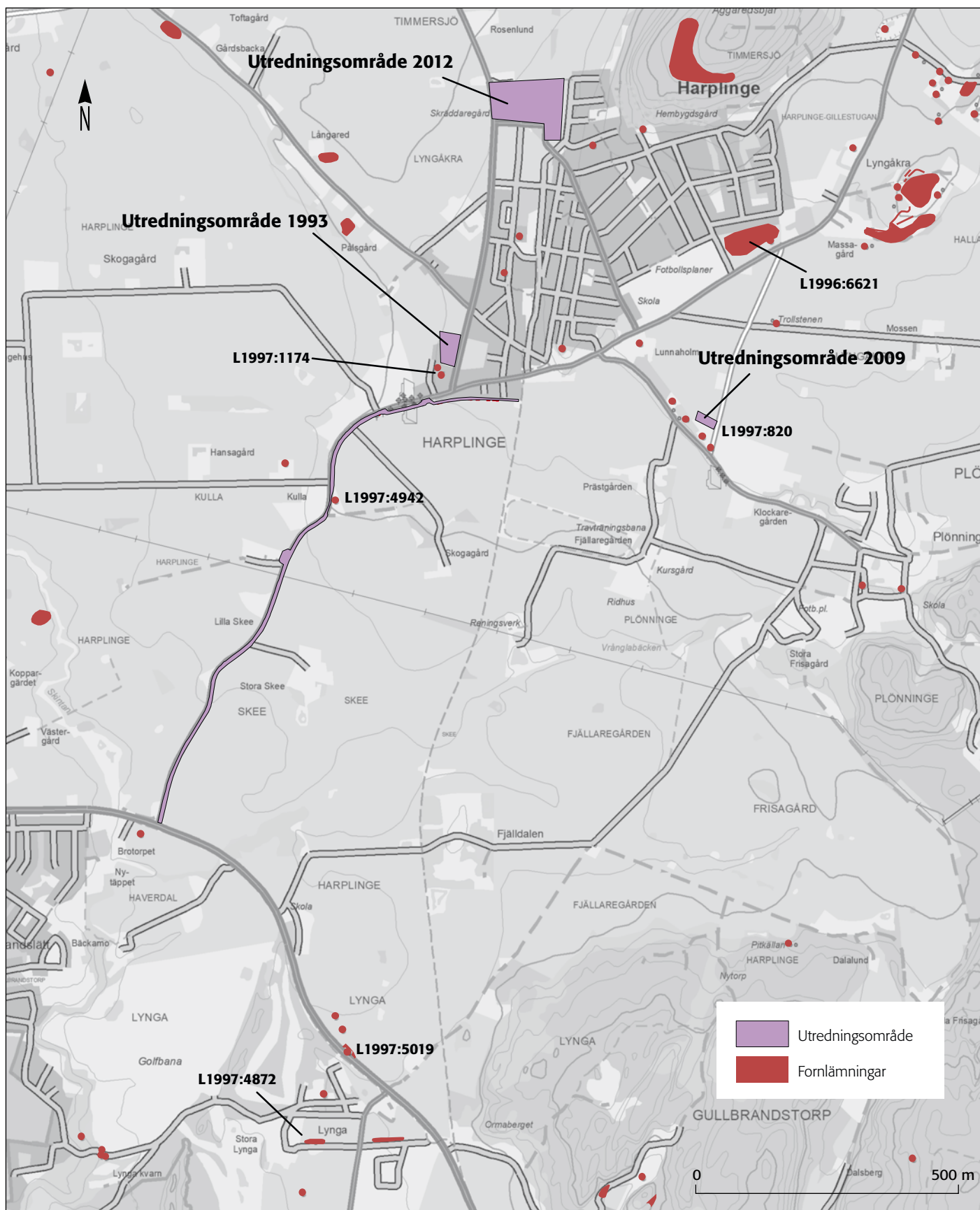
TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ

Harplinge socken utgörs av ett stort topografiskt innehåll i det att det finns flera olika landskapstyper representerade. I väster finns stränder, ofta med direkt anknytning till havsnära skog. På denna följer flack åkermark som succesivt sluttar uppåt åt öster. I direkt anslutning till Harplinge samhälle finns ett skogsbeklätt berg, Aggaredsbjär, och i den sydöstra delen av socknen invid orterna Plönninge och Mannarp finns Nyårsåsens västra sida med ett omfattande skogslandskap. Geologiskt består det oftast uppodlade slättlandskapet av isälvsediment i form av grus eller sand, framförallt i socknens västra del. I de centrala delarna är dock postglacial lera framträdande.

I detta omväxlande landskap finns ett förhållandevis rikt och mångskiftande kulturlandskap. I socknen finns 229 fornlämningar registrerade i fornlämningsregistret. Dock är det en tämligen liten del av dessa som är undersökta. I registret finns endast sex lämningar upptagna som helt undersökta eller delundersökta. Av de undersökta fornlämningarna ligger lejonparten i närheten (inom 1 km) av utredningsområdet inför GC-vägen och är värda att nämna. Den tidigaste undersökning

som gått att få fram inom ramen för rapportarbetet är undersökningen av L1997:820 (Harplinge 32:1), en 14 meter i diameter stor stensättning som undersöktes 1978. Stensättningen hade fynd från äldre järnålder, men under själva stensättningen fanns även en stenkista med fynd som bedömdes vara senneolitiska (skifferhänge, skrapa, borrh, slipad mejsel) men även ett tunt bronsblad (Stenfell 1978). L1997:820 ligger drygt 700 meter sydöst om utredningsområdet östra ände. Strax jämte L1997:820 utförde Kulturmiljö Halland även en arkeologisk förundersökning 2008 av en boplatssyta med härdar och stolphål. Dock bedömdes här lämningarna vara av så pass ringa karaktär att någon ytterligare undersökning ej ansågs motiverad (Häggström 2009). Ytterligare öster om utredningsområdet, en dryg kilometer nordöst om dess östra ände undersöktes också 2009 av Kulturmiljö Halland en smedja, L1996:6621 (Harplinge 166), från slutet av 1700-talet och början av 1800-talet (Häggström 2010). Denna plats undersöktes i sin helhet.

Söder om undersökningsområdet har också intressanta undersökningar utförts. En av dessa platser är L1997:5019 (Harplinge 155:3) som ligger utmed väg 610 ca en kilometer sydöst om utredningsområdets södra ände. Här undersöktes 2001 en boplatssyta inne-

Figur 2. Undersökningsområdet och det omgivande fornlämningslandskapet. De fornlämningar och undersökta platser som omnämns i texten har etikett. Skala 1:20 000.

hållande tre hus från romersk järnålder av Kulturmiljö Halland (Carlie 2006). En annan plats är L1997:4872 (Harplinge 151:1), ett flatmarksgravfält i Lynga ca 400 meter väster om väg 610. Detta gravfält, som bedöms bara var delvis undersökt, innehöll brandgravar från förromersk järnålder och yngre järnålder (Wattman 1997).

I den direkta närheten till utredningsområdet har även mindre arkeologiska utredningar utförts. En av dessa utfördes 1993 strax norr om utredningsområdets norra del, inne i Harplinge samhälle. Vid denna utredning, som delvis bestod av sökschaktsgrävning och delvis av ytinventering, påträffades några slagna flintor, men ej i sådan mängd att någon fornlämning blev registrerad (Strömberg 1993). Ytterligare en arkeologisk utredning utfördes 2012 i den norra delen av Harplinge samhälle. Vid denna utredning påträffades dock inga lämningar av antikvariskt intresse (Tegnhed 2012).

I närområdet till utredningsområdet, eller inom dess sträckning, finns dock mycket få fornlämningar registrerade. I den norra delen av utredningsområdet finns uppgifter om en älvkvarnsförekomst (L1997:1174). Invid gården Kulla strax innan väg 613 ankommer Harplinge finns även uppgifter om fynd av gravurnor (L1997:4942).

SYFTE OCH METOD

Utredningen av den planerade GC-vägen utfördes i form av sökschaktsgrävning, där kortare schakt drogs med traktorgrävare utmed hela den planerade vägens sträckning. Sökschakt, fynd och anläggningar inmättes med GPS med Nätverks-RTK.

Sammantaget drogs 44 schakt med en sammanlagd längd av 740 meter. Utredningen började i väster och gick upp mot Harplinge samhälle. Schaktlängden var i huvudsak mellan 10 och 20 meter. Vissa kunde dock bli kring 30 meter i längd.

UNDERSÖKNINGSRESULTAT

Södra delen av utredningsområdet

Markförhållandena fram till gården Stora Skee var mycket likartade. Mellan 0,3–0,4 meter matjord överlagrade våt silt eller lera i samtliga 17 schakt fram till gården (schaktnummer OS200 -OS288). Inget av antikvariskt värde påträffades i något av dessa schakt.

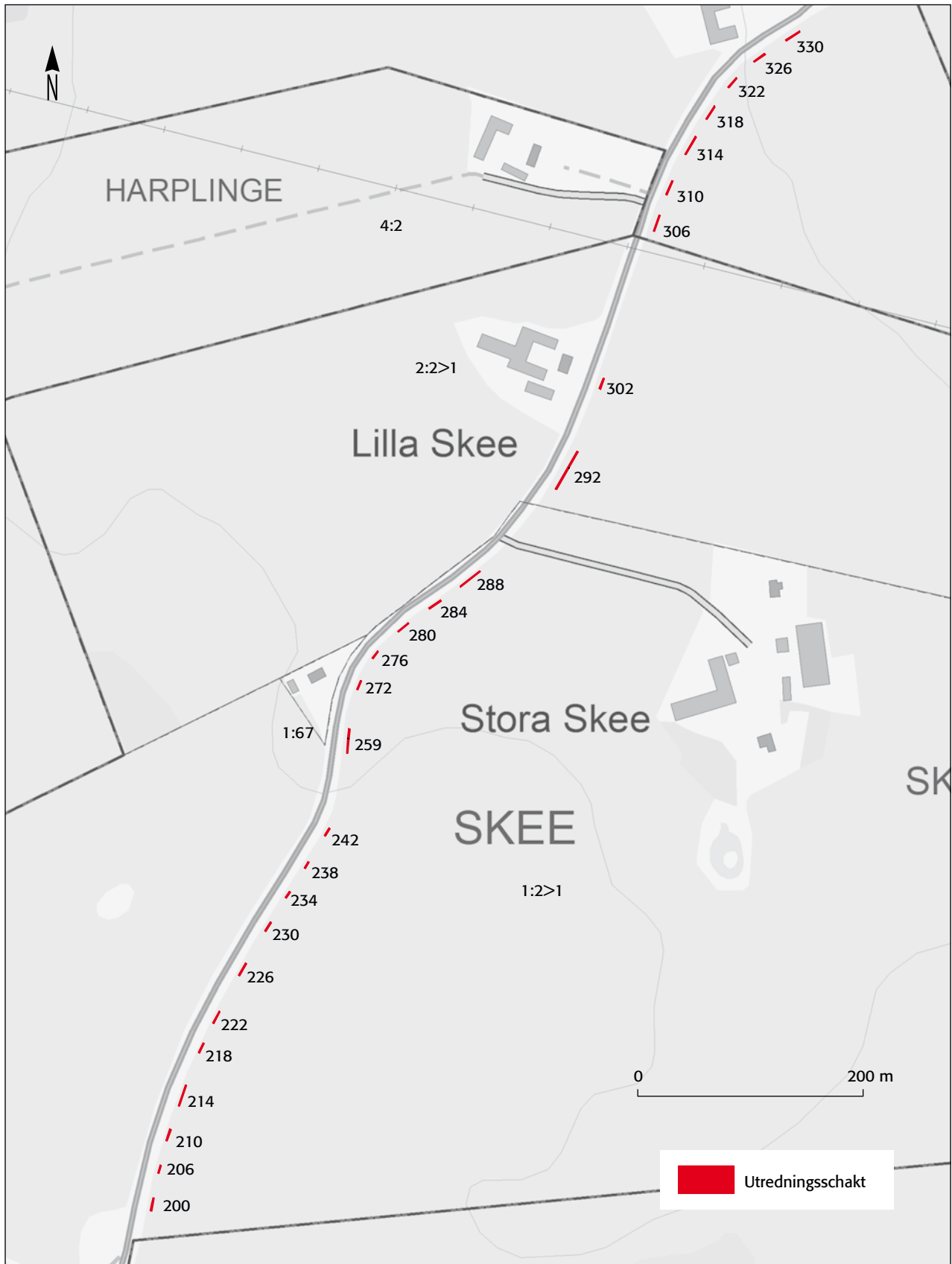
I höjd med gården Lilla Skee, inom fastigheten Skee 2:2, fick sökschaktgrävningen abrupt avbrytas då det uppstod konflikter med markägaren på temat ”sökschakt” kontra ”provgropar” där markägaren ansåg sig vara felinformerad rörande utredningsmetodikens art. Stämningen blev hotfull och ingen annan lösning fanns vid tillfället än att snabbt lämna fastigheten. Länsstyrelsen och Trafikverkets konsult för marklösen kontaktades omedelbart, varvid beslut togs (Länsstyrelsens beslut) om att ej fortsätta utredningen inom fastigheten. Detta beslut grundades på att inga lämningar påträffades inom de schakt (OS292 och OS302) som hunnit undersökas innan konflikten uppstod. Matjordslagret var här något tunnare än i schakten i söder, mellan 0,2–0,3 meter. Vidare var även här markmiljön i huvudsak bestående av silt, dock med ett större inslag av sand än i schakten i söder.

Utredningen återupptogs inom fastigheten Kulla 1:1 (schakten OS304-OS330). Markmiljön är likartad, dock med ett något större innehåll av sand i undergrunden. Inga lämningar påträffades dock i schakten.

På den västra sidan av väg 613, inom fastigheten Harplinge 4:2, fanns en smal markremsa som låg inom utredningsområdet. Inom denna yta fanns en gräsmatta och strax vid sidan av den en uppställningsplats för husvagnar. Området var smalt och innehöll flera olika typer av kablar, vilket gjorde att ytan bedömdes som ogynnsam för grävande arkeologi. På motsatt sida grävdes dessutom innehållslösa schakt, varför det ej var sannolikt att den eventuella potentialen för fornlämningar var särskilt hög inom ytan.

Norra delen av utredningsområdet

I höjd med gården Kulla var utredningsområdet smalt och tangerande flera underliggande kablar, vilket innebar att grävande arkeologi bedömdes vara svårtillgänglig. Terrängen var också här tämligen kraftigt sluttande, vilket inte heller borgar för en gynnsam fornlämningspotential, varför området hoppades över. Schaktningen återupptogs istället inom fastigheten Harplinge 5:5 och 5:6. Matjordslagret var här mellan 0,2–0,3 meter tjockt och undergrunden bestod i huvudsak av grusig sand. Steninnehållet i marken är också generellt talrikare. Det finns en eventuell urnegrav registrerad i närheten av schaktet OS334, L1997:4952. I OS334 påträffades dock inga lämningar alls. I schaktet OS338, som är beläget strax norr om OS334, påträffades en hård, AH344. Härden har i fornlämningsregistret registrerats

Figur 3. Södra delen av undersökningsområdet. Skala 1:5000

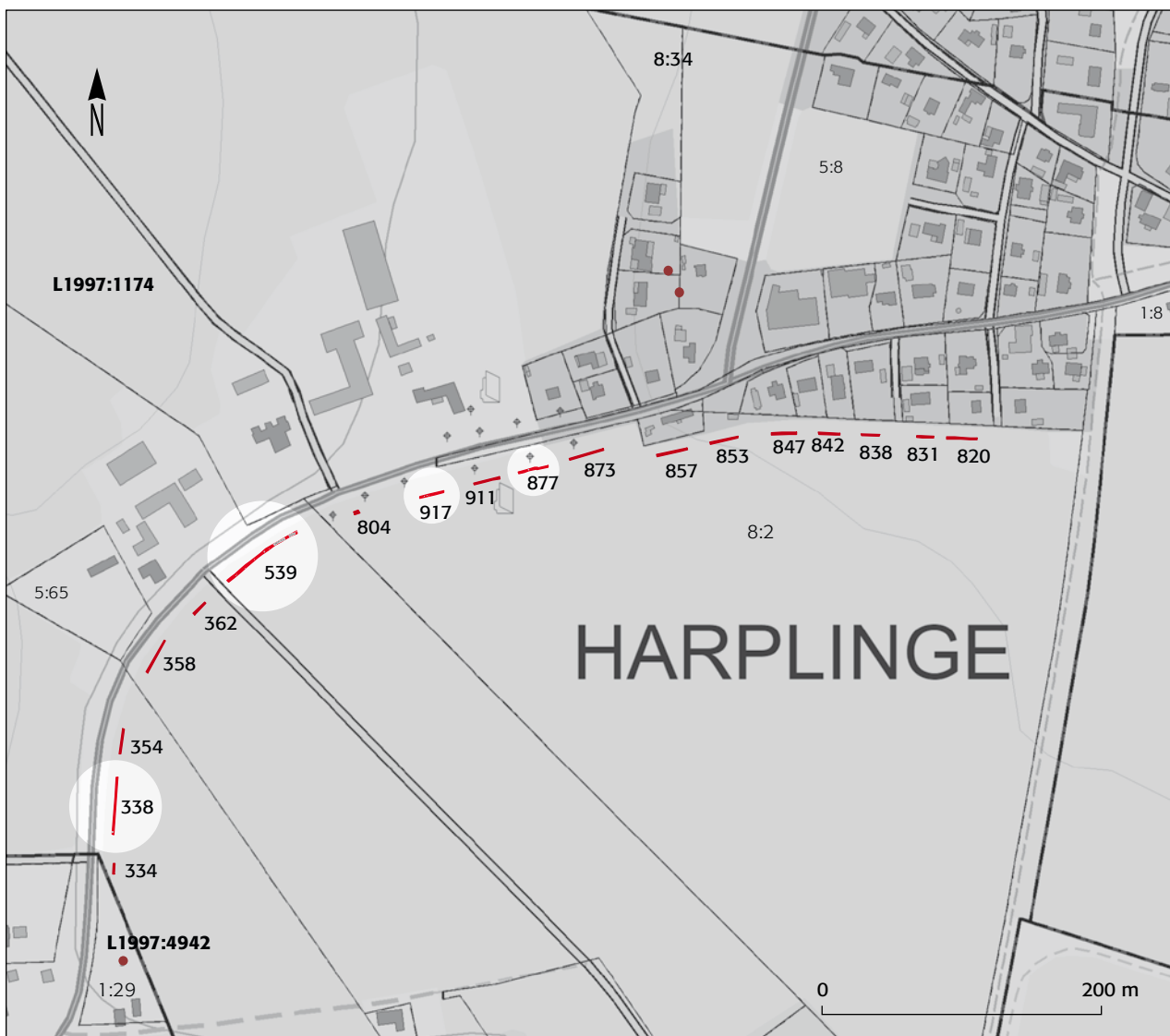

Figur 4. OS259 under utgrävning. Schaktet var mycket typiskt för i princip alla schakt i den södra delen av utredningsområdet. Upp till 0,4 meter tjocka matjordslager över silt eller lera. Foto: Ola Kadefors. (Fotonr. 2020-23-2).

som L2019:6573, Härd. Denna härd var dock solitär i det att inga ytterligare anläggningar påträffades. Ej heller påträffades några lämningar i de följande schakten OS354, OS358 och OS362. Härden föranleder enligt Kulturmiljö Hallands bedömning ej några ytterligare antikvariska åtgärder.

Invid början på Harplinge samhälle påträffades i schakt OS539 ett antal förmodat förhistoriska lämningar. Matjordslagret i OS539 var mellan 0,2–0,3 meter och undergrunden bestod här av grusig sand med ett rikt inslag av knytävsstor sten. Det förekom även vissa upp till 0,6 meter stora block. Sammantaget påträffades i detta schakt 6 stolphål, 5 härdar och 4 lager eller lagerrester. Lagren, som låg i den östra delen

av schaktet, har en humös fyllning med inslag av kol och sot (AL504 och AL511). Två lagerrester av sotblandad bränd lera (AL471 och AL492) mättes också in, men det är möjligt att alla lager ursprungligen är ett och samma. Lagren framträder direkt under ploggången så huvuddelen av dem är bortplöjda. Dessa lager var svåra att avgränsa och intrycket är att det är frågan om raseringsmassor från en nedbrunnen byggnad. Lagren grävdes ej, detta är ej tillåtet inom ramen för en arkeologisk utredning och därför är deras faktiska tjocklek okänd, men det är ej osannolikt att den nedbrunna byggnaden (om det är en sådan) är förhistorisk då det påträffades två brunna stolphål (AS529 och AS518) i schaktets östra ände i direkt anslutning till brandlagren. Det skall

Figur 5. Norra delen av undersökningsområdet. Schakt med fornlämningar är inringade. Skala 1:5000

också påpekas att inget recent material (såsom rödgods, tegel eller glas) påträffades i lagrens närhet. Däremot påträffades två flintavslag och en liten bit förhistorisk keramik i de centrala delarna av OS539. Dessa fynd tog ej in. Den i OS539 påträffade fornlämningen har i fornlämningsregistret registrerats som L2019:6584, Boplatslämning övrig. Kulturmiljö Halland bedömer att fornlämningen bör underkastas en arkeologisk förundersökning i händelse av exploatering.

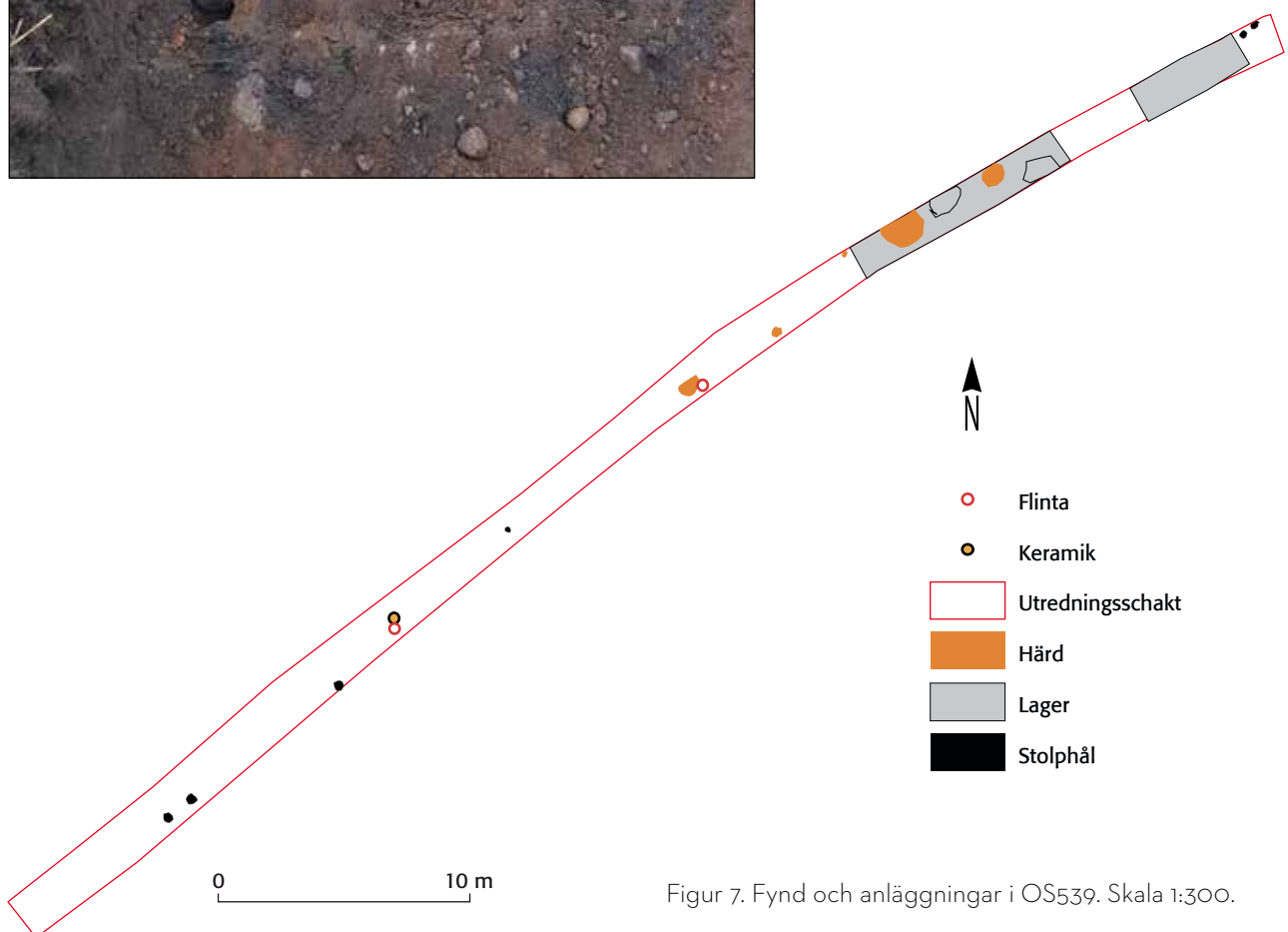
Öster om OS539 fanns ett område som innehöll rikligt med kablar, något som gjorde det osäkert att gräva i området på ett säkert vis. I schaktet OS804 fanns ett dike och i schaktet därefter, OS917, påträffades fyra stolphål i den västra delen av schaktet. De fyra stolp-

hålen indikerar att det inom området finns en förhistorisk bebyggelse. Dessa stolphål har i fornlämningsregistret registrerats som L2019:6679, Boplatslämning övrig. Kulturmiljö Halland bedömer att L2019:6679 bör underkastas en arkeologisk förundersökning i händelse av exploatering.

Väster om OS917, påträffades i OS877 en härd och ett flintavslag. Denna härd var cirkulär och drygt 0,80 meter i diameter. Flintavslaget var av ordinär typ utan signifikanta attribut som kunde indikera någon specifik tidsperiod. Stolphålen i OS917 och härd i OS877 indikerar att det i området finns boplatslämningar. Härd och flintavslaget har registrerats som L2019:6682 i fornlämningsregistret. Kulturmiljö Hal-

Figur 6. Härden AH344 i OS338. Öster om gården Kull förändras alven till grusig sand. Mot NO. Foto: Ola Kadefors. (Fotonr. 2020-23-3).

Figur 7. Fynd och anläggningar i OS539. Skala 1:300.

Figur 8. Brandlagret schaktas fram i OS539. Mot O. Foto: Ola Kadefors. (Fotonr. 2020-23-4).

Figur 9. Schakt med anläggningar i den östra delen av utredningsområdet. Skala 1:1000.

land bedömer att dessa bör underkastas en arkeologisk förundersökning i händelse av exploatering.

Schakten i den östra delen av utredningsområdet, från OS917 till OS820 har en mycket likartad markmiljö. Cirka 0,2–0,3 meter matjord över grusig sand, samt ett mycket rikt steninnehåll med såväl knytävsstor sten som block upp till 0,60 meter. Detta gjorde schaktningen något besvärlig och ställvis var det svårt att komma ner under matjordshorisonten på ett tillfredsställande vis på grund av blocken. I de sista schakten mot öster blir det än mer sten och här blir också matjorden tunnare, mellan 0,1–0,2 meter. Dock påträffades inget som indikerade förhistoriska lämningar i den östra delen närmast den befintliga GC-vägen.

SAMMANFATTNING OCH SLUTSATS

Inom utredningsområdet påträffades inga förhistoriska lämningar i de södra delarna. Markförhållandena var mycket ogynnsamma för förhistorisk bebyggelse, med en markmiljö i princip uteslutande bestående av silt eller lera. Först vid gården Kulla ändras detta och markmiljön blir mer gynnsam för förhistorisk bosättning. Här påträffas också en härd, registrerad som L2019:6589. Denna förefaller dock vara helt friliggande, inga andra

förhistoriska indikationer påträffades, vare sig i form av fynd eller i form av anläggningar. Därför bedömer Kulturmiljö Halland området ej som relevant för fortsatta undersökningar.

I höjd med Harplinge samhälle påträffades i OS539 vad som kan vara resterna av en stolpbyggnad som brunnit. I anslutning till detta finns även andra anläggningar i form av stolphål och härdar, samt fynd av flintavslag och keramik. Denna lämning är registrerad som L2019:6584. Kulturmiljö Halland rekommenderar att detta område underkastas en arkeologisk förundersökning i den händelse att området skall exploateras.

Förhistoriska lämningar finns även i schakten OS917 och OS877 i utredningsområdets östra del. Lämningarna indikerar att det i området finns spår av förhistorisk bosättning. Dessa lämningar är registrerade som L2019:6679 (stolphålen i OS9174) och L2019:6682 (härden i OS877). Det kan påpekas att anläggningstätheten är tämligen gles i den östra delen av utredningsområdet. Dock anser Kulturmiljö Halland att även ytan mellan OS917 och OS857 bör underkastas en arkeologisk förundersökning i den händelse att området skall exploateras för att säkerställa fornlämningens faktiska omfattning.

REFERENSER

- Carlie, Lennart. 2006. *Gården under sanden. Ålder järnåldersbebyggelse vid Lynga*. Hallands läns museer, Kulturmiljö Halland. Uppdragsverksamheten 2006
- Hägström, Leif. 2009. *Boplatsspår vid Harplinge kyrka*. Hallands läns museer, Kulturmiljö Halland. Uppdragsverksamheten 2009.
- Hägström, Leif. 2010. *Mästersmeden från Bergslagen*. Hallands läns museer, Kulturmiljö Halland. Uppdragsverksamheten 2010
- Stenfeldt, Jan. 1978. *Halland, Harplinge socken, Fornlämning 32*. Arkivrapport.
- Strömberg, Bo. 1993. *Halland, Harplinge socken, Lyngåkra 3:17 mf*. Arkeologisk utredning 1993. Hallands museer. Uppdragsverksamheten. Arkivrapport.
- Tegnhed, Stina. 2012. *Särskild utredning i samband med detaljplanearbete*. Hallands läns museer, Kulturmiljö Halland. Uppdragsverksamheten 2012.
- Wattman, Nils. 1997. *Ett flatmarksgravfält från järnåldern*. Stiftelsen Hallands läns museer, Uppdragsverksamheten.

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Länsstyrelsens beslutsnummer: 431-2355-2019

Eget diarienummer: 2017-171

Uppdragsgivare: Trafikverket

Utförandetid: 8-12, 14, 29 November 2019

Personal: Ola Kedefors (projektledare), Stina Tegnhed, Mats Nilsson

Koordinatsystem: Sweref 99 TM

Höjdsystem: RH 2000

Läge: Halland, Halmstad kommun, Harplinge socken, Skee 1:2, Lilla Skee 2:2, Kulla 1:1, Harplinge 5:4, 5:6, 8:2. Koordinater X: 6289153, Y:3594

Undersökt: 740 längdmeter

Dokumentation: Schakt, anläggningar, lager och fynd mättes in med GPS. Digital information finns tillgänglig i Intra-sisprojektet Harplinge2019171utr. Digitala fotografier har fotonummer 2020-23:1-5

Fynd: Inga fynd tillvaratogs

Prover: Inga prov togs

Datering: Odaterad

RAPPORTER FRÅN KULTURMILJÖ HALLAND 2020

2020:01	Lögnäs Skummeslöv RAÄ 39 och 41, Ark. slutundersökning.
2020:02	Nio fornlämningar längs Suseån, Ark. förundersökning.
2020:03	Ett hål i Hamngatan
2020:04	Boplagsaktiviteter fr. tidigneolitikum och romersk järnålder invid bronsåldershög Kvibille RAÄ 35:1
2020:05	Medeltida lämningar i Storgatan, Halmstad
2020:06	Dagsås kyrka, textiltförvaring och åtgärder i sakristian
2020:07	Dagsås kyrka, nytt pentryskåp
2020:08	Rosenfredsskolan uthus, Folkskolan 1, antikvarisk förundersökning
2020:09	Landa kyrka, nytt styrsystem
2020:10	Landa kyrka, belysning
2020:11	Grev Kristoffer 13, antikvarisk förundersökning inför renovering
2020:12	Grunnarp 3:12. Underlag inför tillståndsansökan för ändring av byggnadsminne.
2020:13	Trönninge 7:47 Förenklad ark. utredningsrapport
2020:14	Vattenledning Åled. Ark. utredning, steg 1.
2020:15	Veddige kyrka, invändig ändring, antikvarisk konsekvensbeskrivning
2020:16	Lindbergs kyrka, framtagande av bemålat bräddtak, antikvarisk förundersökning
2020:17	Enslövs kyrka begravningsplats, Ark. utredning inför utökande av Enslövs kyrkas gravplats.
2020:18	Senmedeltida odlingshorisonter, en stenläggning och nyare tids avfall. Ark. förundersökning och undersökning.
2020:19	St Laurentii kyrka. Utvändig renovering
2020:20	Tröinge 2:62 Vinbergs socken, Ark. utredning.
2020:21	GC-väg mellan Vinberg och Bergagård. Ark. utredning.
2020:22	VA-ledning Efra kyrkby-Långasand Ark. förundersökning och slutundersökning.
2020:23	Knobesholms tunnbinderi.
2020:24	Övraby - Det äldsta Halmstad. Ett medeltidsarkeologiskt forskningsprojekt.
2020:25	Hyltebruks kyrka, Utvändig renovering
2020:26	Tönnersjö kyrka, Renovering av fönster
2020:27	Nybyggnation hästgård Risarp Harplinge. Ark. utredning.
2020:28	Förundersökning i avgränsande syfte Skrea 110, Ark. förundersökning.
2020:29	Boplags- och härdområden. Trönningenäs, Lindbergs socken. Ark. förundersökning av L2018:392, L2018:820, L2018:821, L2018:822.
2020:30	Kyrkogårdarnas historia, vård och underhåll, bilaga till kulturhistoriska inventeringar i Falkenbergs pastorat
2020:31	Inventering inför planerad deponi. Ark. inventering
2020:32	Jutanområdet, Antikvarisk förundersökning
2020:33	Planområde Himle och Fun City, Spannarps socken, Ark. utredning
2020:34	Utredning inför GC-väg utmed väg 613 mellan kustvägen och Harplinge samhälle. Harplinge socken, Ark. utredning.

KULTURMILJÖ
HALLAND